

Čo si rozprávaly klobúky.

Od *Terezy Vansovej.*

V komore starého milovníka zvláštností stál medzi iným haraburdím starý klavír. Struny potrhane, zhrdzavelé už len kedytedy vydaly tu drsný, tu žiaľny tón, keď vlhkým povetím väzba popúšťala. Tenké, vysoké nohy zdaly sa trpeť podagrou a hrozily celé teleso starého klavíra svrhnuť zo seba. Na starom tomto klavíre nachádzala sa hromada starých klobúkov. Bola jich tu celá, k tomu ešte internacionálna spoločnosť. Tu nachádzal sa široký klobúk, aký nosili a nosia umelci, alebo takí, ktorí sa umelcami prezývať dajú, tam zas kalpak so zbytkami pera a kokárdy; tu slamený, jemný širák s anglickým nápisom: *Betfordshire* a s vignettou: „*Honi swit qui mal y pense!*“ Starý, vysoký pinč s obstrihanou a znovu hrubou cvernou pozašivanou strechou zdal sa tu rozkladať a cítiť celkom ako doma a preto nezameškal nikdy viesť rozhodné slovo alebo úsudok; tu široký, starodávny klobúk s vypálenou na streche dierou zdal sa byť dakedy majetkom učenca; tam zas kukal zo svojej škatule francúzsky „*claque oreb'le*“ a pýšil sa svojím parížskym pôvodom. Krem týchto bolo tu ešte viacaj všakových pokrývok.

Cez polo slepé sklo okienka mrežami opatreného kukal dnu mesiac, len tak nesmelo, ako keď za zinného rána umrznutý pocestný pýta o dovolenie smieť zohriať si ruky u jasného ohňa domáceho krbu. Tam von bola tuhá zima; sňah zamrznutý odrážal svetlo mesiaca v tisícich svojich diamantoch a tie hviezdy tiež zdaly sa triasť zimou.

Aj v komore bola zima a panovalo ticho.

Ticho? Či nešuchlo práve niečo, ako bôľny, pritlumený vzdych? Hej, vzdych to bol, vzdych hlboký.

„Kde sú tie časy!“ začne melancholický hlas. Náležal on širokému klobúku „umelca.“

„Hej, tie časy!“ ozval sa hneď na to chriplavý, drsný hlas. Bol to starý, hrubou cvernou pozašivaný pinč. „Keď ešte môj pán — on bol skupán a úžerník — čítal svoje dukáty, ktoré v starých, zašpinených punčochách skrýval; keď ešte všetko bolo pri starom. staré háby, staré peniaze, staré knihy, vzácne folianty, popchaté v múcných vreciach; keď prichádzali podozriví ľudia k nám, dajedni s ohnutým nosom a krkavčím pohľadom a hladom, dajedni bládí a s uslzenou tvárou. Tu doniesla bladá deva posledný rodný klenot do zálohu; tu vyhladoveľ študent jedinu vestu: všetko, všetko tu našlo ochrannú strechu. No nielen staré haraburdie obývalo náš dom: bola tu aj lepá kráska, dcéra môjho pána, slečna Aurelia. Starý som, no takej ženskej som nevidel, akou bola ona.“

Jedného večera prišiel môj pán po z jarmoku domov; išiel rovno do svojej pracovne. Tu ho ovialo dusné, mrazivé povetrie.

Obloky nikdy neotvorily sa čerstvému vzduchu, pavučiny sťa plachty pokrývaly sklo a robily záslony zbytočnými. Nikdy nesmela ženská ruka siahnuť po motle, aby poriadok uviedla v chaos tento. I teraz pozorne zatvoril dvere, zodvihol ťažký vrchnák truhly a vyňal punčochu naplnenú zlatom. Hej, jakým lesklým prúdom hnalo sa to jeho kostnatými prstami! Lojová sviečka len mdlé svetlo vydávala a odrážala sa v lesku vzácneho kovu a v svietacích sa náruživých očiach starca.

Zrazu počuť bolo tiché, nesmelé klopanie. Starý shrnul dukáty do starej punčochy a zachlopil vrchnák truhly. Potom otvoril.

Dnu vstúpila slečna Aurelia. Oblečená bola v sviatočné šaty, čo starému ihneď napadnúť muselo. Jej pohyby a výraz tváre zdal sa byť tiež sviatočným, ba slavnostným. Niečo váhavo blížila sa k otcovi.

„Otče!“ zvolala a pozrela naňho prosebne.

On obrátil sa udivene ku nej a tázavým pohľadom premeral jej zjav.

„Nuž?“

„Nevenoval by si mi chvíľku času?“ znela jej nežná otázka, ktorá bola spolu i prosbou.

„Mám súrnu prácu!“

„Moja záležitosť je tiež súrna!“

„Nuž tedy, ponáhľaj sa!“

Aurelia vydýchla, akoby si chcela dodať zmužilosti; na jej tvári bolo poznať známky duševného rozčulenia a hlasom sa jej chvelo ako utajené slzy. Potom priblížila sa k otcovi a oprela sa rukou o stôl, na ktorom pred chvíľou leskla sa hromada zlata.

„Otče, ty znáš Ostrického?“

„Toho bedára, toho pobeľaha!?“

„Je pravda chudobný.“

„Eh, znám ho veľmi dobre; nemá nič!“

„Ty znáš aj to, že ma ľúbi!“

„Že ťa ľúbi! Hej, veď bol tak drzý, že žiadal ma za tvoju ruku, — no ale som mu ja posvietil! Krem toho sľúbil som tvoju ruku pánu Krkavcovi.“

„Nikdy!“ zvolala deva vášnive.

„Že nikdy? Veď sa nahľadíme!“ zvolal zase on s posmeškom.

„Nikdy!“ opakovala dcéra znovu a vztýčila sa. „Ja som tomu predišla!“

„Nuž?“

„Od dnes rána som Ostrického ženou!“

Starý zbladol a prudko trhnul sebou.

„Blúzniš?“ zvolal.

„Nie, neblúznim; hovorím pravdu. Ty si ma chcel predať starému výstupníkovi, preto, že nežiadal od teba prinavrátenie starého dlhu a odmietnuť veno. Ty nechcel si vyslyšať prosby milujúcich; keď Ostrický uchádzal sa o moju ruku, pohanil, potupil si ho, — ty zoprel si sa oproti šťastiu svojho dieťaťa. No ja, aby som vy-

hnúť mohla nenávidenému sväzku, oddala som sa s mužom, ktorého ctím a ľúbim a s ktorým hotová som niesť neresti života!“

„Nezdarné dieťa! Hovoríš pravdu?“

„Úplnú pravdu!“ zvolala dcéra neohrožene.

„A vieš, že ťa vydedím, že nedostaneš ani haliera, ani ten tvoj bedár a svoditeľ? — Preč z mojich očí, preč z môjho domu! U mňa niet viac prístrešia pre odpadlú, nevernú, nezdarnú dcéru!“ Starý sypel zlosťou a zraky jeho metaly blesky zlosti na úbohú dcéru.

„Idem, otče!“ riekla ona smutne; „predvídala som to, no nechcela som opustiť dom rodičovský bez pokúsenia sa prosby o odpustenie!“

„Idť mi z očí, nezdarné dieťa!“ A drsnou rukou sotil ju do tmavej noci, aby hladala prístrešie a lásku u ľudí cudzích. Za chvíľu zostal stáť, akoby znovu nasbierať mal sily po takom víťazstve, potom znovu vyňal punčochu, zahĺbil sa do čítania a čítal...

„Tvoj pán bol blázon!“ zvolal široký klobúk s vypálenou strechou s opovržením. „Len blázon je niečoho podobného schopný. Mój pán bol učenec. Hovoril všetky možné i nemožné moderné i staré jazyky. Ešte i sanskrit nebol mu tajnosťou. Najradšej ale vhlbil sa do tajností krásneho jazyka starých Hellenov. Všetkých gréckych filozofov znal tak dobre ako svoju starú kuchárku. Sokratesa nazval starým bláznom. Keď vykladal svojim poslucháčom o krásach gréčtiny, bol ako vymenený. Celá postava sa vypnula a z očí sálal divný plameň nadšenia. Od istého času zamestnával sa písaním rozsiahleho a hlboko vedeckého pojednania o gréckej spojkke $\tau\epsilon\text{-}\chi\alpha\iota$; prehrňajúc sa vo veľkých, v svinskej koži viazaných bachantoch, nezbadal, že kuchárka doniesla večeru. Bez veľkých okolkov pohádzala táto mudrcov do kúta, vtrepala mluvnicu kamsi pod pec a postavila na stôl lojovú sviečku a baranie modzgy. Ja som to všetko dobre mohol pozorovať, lebo pre pánovu lysinu pokrýval som i doma jeho hlavu. Kuchárka odišla; pán vzal lojovú sviečku do jednej, mluvnicu do druhej ruky a oprel sa niekam do kúta, aby ďalej študoval a pátral. Ale beda mne! Plameň sviečky dotknul sa strechy mojej, i tak nikdy nie ohňovzdornej, a neviem, neviem, čoby sa ešte bolo dialo, keby nie zjav kuchárky vo dverach. Tá urobila potom veľký krik — a moja strecha navždy odniesla známku pánovej učenosti. To nebolo všetko. Nad baraniami modzgami smiloval sa čierny Pluto a ubytoval sa so svojou korystou niekde v svojej ríši, kam žiadna olympická moc nebola vstave ho nasledovať.“

„Hahaha!“ smial sa kalpak z plného hrdla a narovnal zbytky pera a kokárdy. „To bol tiež kuriozný svätý! Môjmu pánovi sa niččo podobného nikdy neprihodilo. On bol majiteľom rozsiahlych pustatín.“

„Iste aj tam bolo pusto, kde si ty pokrýval!“ zahundral starý pinč.

X „Kérem, môj pán mal pre seba dosť rozumu! Keď boli kortešačky, bol on medzi prvými, čo pomáhali piť a kričať eljen! Keď sa ale voľby pominuly, obrábal svoje polia, miloval karty, psov a kone, a tu i tu švárne nevestičky. Raz, myslím, zaľúbil sa bol i do istej urodzenej slečny, ale nemusela to byť veľmi hlboká láska, lebo keď dostal košík, ani sa nezastrelil, ani cyankali nekupoval, ale sa náležite opil.“

„Tiež geniálny prostriedok, zabudnúť na takú porážku!“ poznamenal pinč a potriasol svojím švíkom.

„Tak že domov idúc,“ hovoril kalpak ďalej, „museli sme spraviť s istou kalužou veľmi intímnu známosť.“

„Ako sa to aj dalo očakávať!“ odseknul zase starý pinč.

„Mamička môjho mladého pána chcela oženiť svojho syna; poslala ho tedy na zálety do susednej dediny, kde už usrozmeneí páni rodičia vyvolenej čakali vzácnu návštevu. Keď prišiel na určené miesto, poslali ho rodičia do zahrady za Vilmuškou. Táto sedela v besiedke a čítala. Keď sblížil sa môj pán ku nej, zdvihla ona svoje veľké významé oko a pozrela naňho, tak že ihneď zabudnul na krásnu reč, ktorú sa bol cestou naučil. Nastalo trápne ticho. Konečne začal môj pán predsa hovoriť a rozprával jej o svojich psoch, akí sú krásni a strašní, o koňoch a o svojej bujneí Šárike; potom vyprával, akú úrodu mu toho roku repa vydala; jeho ošípané že sú pravé vzory krmníkov, lebo že jich on dľa novej methody krmí. Konečne prišiel na zaujímavú kapitolu o výchove teliec, keď Vilmuška pretrhla mu reč slovami:

„Nemáte mi inšie povedať?“

On oprel svoje vodové oko na ňu, akoby to, čo práve predniesla, v malajčine bola povedala.

„Tak len pokračujte v pestovaní svojích koní a psov, sejte svoju repu ďalej s tak dobrým prospechom ako dosiaľ, krmte svoje ošípané tým novým, okázalým spôsobom a vychovávajújte zo svojích teliec tučné, vás hodné voly! Ja prajem vám mnoho zdraru, no pomáhať vám nechcem, nemôžem, neviem, nebudem.“ Povedala a nechala môjho pána stáť.“

„To bola resolutná osoba! Iste nejaká emancipovaná!“ prehodil klobúk s vypálenou strechou a tváril sa pritom veľmi učene.

Široký slamenák s nápisom: „Betfordshire“ a vignettou: „Honi swit qui mal y pense“ s opovržením hľadel na túto spoločnosť a vyťahoval svoje pokrčené údy. Nevedel ešte dost zabudnúť pokoreníe, ktorého sa mu dostalo tým, že musel tu obcovať s kadejakými pobehajmi a počúvať jích historie.

„Ty nič nehovoriš, pajtáš!“ začal sa mu kalpak po kamarátsky prihovárať. „Dľa výzoru súdiac mal by si byť Angličan.“

„Yes!“ odvrknuť pyšno Angličan a vyhrnul svoju strechu.

„Tak rozprávaj i ty niečo!“

„Nelúbim rozprávať!“

„To dobre od teba, brachu,“ rieknuť na to starý pinč, „lebo to, čo bys ty povedal, by iste tak nudné bolo ako novembrová mhma v Londýne!“

Klobúky sa rozrehotaly, Angličan sa pyšno a s opovržením vzdialil do najmožnejšej dialky, a len „umelecký“ klobúk si vzdychnul.

„Čože tak vzdycháš, staré strašidlo? osopil sa naňho pinč.

„Hej, je tomu už dávno, čo pokrýval som geniálnu hlavu mladého, no nešťastného maliara, keď ešte nemal stáleho miesta, keď cestoval po okolí a známych mu mestách. Raz za zimného dňa dorazili sme do väčšieho mesta. Tu môj pán mal sa baviť za viacej dní. No nemal tu trpezlivosti; on vydal sa ešte v ten samý deň na cestu; sňah pral mu do očí a ostrý, severný vietor tiež nemilosrdne šibal do neho a obťažoval kroky jeho; no on nedbal na vietor, na sňah, a len ďalej spechal pružným krokom. Ja rozmýšľal som o tom, čo primálo pána môjho k tomu, že oproti noci vydal sa na túto cestu? Čo pohnulo ho k tomu? Keď inohol by v teplej kaviarni alebo v hostinci pri pohári dobrého vína sedel, a on vydal sa pešky na takú zlú cestu! Dlhو sme putovali; konečne videli sme pred sebou v sňahovej pláni malé domky dedinky, akoby pohádzané rozmarnou rukou sem tam. Z malých oblôčkov kmital plamienok ohníka od kozúbkov, akoby volal dnu pútnika zohriať sa na chvíľku: no pán môj nevidel pohostinný ten kmit a spechal len ďalej a ďalej. Na konci dedinky stál panský dom. Ta zameril kroky svoje. V kročil do dvora, potom otvoril veľké dvere a vstúpil do pivvora, zkađe zase na pravo zameril k istým dveram. Tu zaklopal. „Voľno!“ zavolał dnu príjemný, zvučný hlas, načo pán môj vkročil do izby. Pri jeho vkročení zľahka zkríkla mladá ženská a vstala od stola, kde pri malej lampe čítala.“

„Cyrill — vy ste?“

„Áno ja! Nečakaný, nevítaný!“ odvetil on a zasotil ma niekam do kúta, uchopiac jej ruku.

„Načo ste prišli?“ znela jej nepohostinná otázka s výčitkou, no oko pritom zažiarilo a hlas jej chvel sa ako dotknutá struna.

„Viera, vy ste nemilosrdná! Kto nezná srdce vaše, povedal by, že je ono z kameňa. Ja nemohol som odolaf túžbe, byť vo vašej blízkosti a nevidet vás, ač tušil som, že neprijmete ma laskave. Putoval som pešky sňahom a vetrom hatený, len aby som vás videt mohol; ved tak dávno tomu, čo sme sa nevideli! Viera, ja držal som vás za márnivú, za sobeckú, ja demonštroval som proti srdcu svojmu, privlastňujúc vám chyby, ktorých ste prostá, len preto, aby som vás mohol nenávidet, vami mohol opovrhnuť. No nemožno, Viera, nemožno vás nenávidet, vás len ľubiť musím!“ a pritom bozkami pokryl jej ruku, ona ale druhou zastrela si tvár.

„Ja viem, že vás ľubif je hriech, znám, že hoden som trestu, keď ruším váš pokoj, no skôr by som mohol letet v záhubu, ako zrieknuť sa myšlienky na vás. Vy pravda nemôžete pochopiť objem lásky opravdovej — vy ste chladná ako kus krásneho mramoru!“

„Že chladná!“ usmiala sa ona trpkو a slovila hlasom stiesneným: „to hovoríte vy! Pravda, hľadala som lásku, avšak nenašla som ju tam, kde by mi ona práve kynúť mala; no kde našla som ju, tam oddaf sa jej nevoľno, nesvobodno. Vy to musíte vediet, ač

nehovorila som o tom nikdy, no prezradiť to musel sám môj pohľad!“

„Viem, Viera, viem! Ten váš milý pohľad otváral mi nebo, aby ste ho samy nemilosrdne predou mnou zatvorily. Slová vaše rozduchujú plamene v srdci mojom a súčasne oblievajú jich mrazivým prúdom. Hory a doliny položily sa medzi nás, aby nás rozdelily — no láska i to prekoná! Nie, neodfahujte tú svoju milú rúčku; snáď sa ma nebojíte?“

„Nie, vás sa nebojím!“ povedala ona ticho.

„A koho sa bojíte, Viera?“

„Sama seba!“ dodala a pohliadla naň pohľadom, ktorý znovu roznieťil v ňom hárajúci plameň.

„Viera! Viera!“

„Ticho, ach, ticho!“ prosila, keď cítila, že znovu a znovu tiskne jej ruku k ústam.

„Prosím vás, majte smilovanie s úbohous, biednou ženou! Jestli vám je len troška milý pokoj môj, nenarušujte ho viacej svojou prítomnosťou!“

„Vy ma vyhánate!“ zvolal on bóľno, „vy nemáte pre mňa slova lásky, útrpnosti! Viete, že len vás ľúbim, vo vás žijem, vo vás svoje dávno tušené ideále poznávam!“

„Dost už, dost!“ zvolala ona a náhlym miknutím ruky vysvobodila sa od neho. „Dost som už poslúchala, dost, ach, prímného zradila; teraz vzdialte sa, prosím, ak nechcete, aby som večne musela nenávidieť vás i samú seba!“

Smutným, beznádejným pohľadom pozrel Cyrill na ňu a tupým, nezvúčným hlasom riekol:

„Nuž, Viera, tedy s Bohom!“

„S Bohom!“ zavzdychla ona. On ma schytil a ako bezdušný bežal strmým krokom von. Ale ja som ešte zazrel, ako mladá žena túžobne vystrela za ním ruky, potom klesla na pohovku a dvere zatvorily sa navždy medzi ňou a mojím pánom; on prechal von do tmavej noci.

„Noc, noc! Všade pustá noc, vôkol mňa a vo mne noc, noc!“

„Dost dobre vyprávané!“ prehodil starý pinč, „lenže dej celkom obyčajný, každodenný; žiadna originalita, nič samorostlého!“

7 Zo zbytkov svojej škatule vykotúlal sa elegantný, ešte dost nový claque. Napnul svoje struny, že vyzeral ako švihák na ulici a začal šviháckym žargonom.

„Ja a môj pán — môj pán bol gróf a k tomu vyslanec —, my dvaja antichambrirovali sme v predsieni malej baletnej tanečnice. Debaty a rozpočty na sneme nezanímaly môjho pána tak veľmi ako debaty a účty za kulíšňami a v byte signoriny Julietty. Bola veľmi pekná a môj pán do nej tak zaľúbený, že si už v patričných kruhoch o tom poľušľávali, že si ju vezme za ženu.“

Jedného večera doprevadiť môj pán slečnu Juliettu domov; mňa povesiť v predsieni na klince, spolu i s kepienkou signoriny, od ktorého sladká a omamujúca vôňa patschouly-vonavky zaváňala. Môj pán a signorina odišli do komnaty; aj Žanka, čiperná to ko-

morná, ztratila sa, aby si s lokajom pobesedovať mohla. Len ja som tu zostal, a napájaný patschoulým a ukolísaný tichosťou nočnou skoro by som bol driemáť začal, keď zrazu strmo zazvonil zvonec od chodby. Žanka vybehla, otvorila dvere a hľa, ako sa zarazila, keď videla pred sebou chudobne oblečenú ženskú stáť, a preto drsným, zlostným hlasom osopila sa na ňu a chcela ju vyhnať; no táto prosila:

„Nevyháňajte ma, ja musím s ňou hovoriť!“

„Signorina nemá času výsluch dávať každej žobráčke.“

„Nie som žobráčka a neodídem dotedy, kým nevidím slečnu; ja počkám, ó, veď viem čakať!“ slovila so zvláštnym prízvukom žena. „Povedzte slečne, že ju čakám, a ona príde, príde!“

Žanka váhala; ešte raz pozrela na starenku, a keď videla jej odhodlanosť a prostú hrdosť, povolila a odišla. Za čas zase bolo ticho v predsieni; starenka stála ešte vždy na tom istom mieste, akoby sa bála opreť sa o skvelý čalún a len časom zastonala:

„Ó, ja som ju poznala po hlave hrdo a predsa tak strojno povznesenej, ktorú — ach, jak dávno tomu — od mali tak nosila! Po čarovnom blesku čiernych očí našla som ju, konečne našla!“

Dvere sa roztvorily a dnu vkročila sama signorina. Bola teraz oblečená v ťažké hodvábne šaty (i tie platil môj pán); rozmrzená nad nemilým vytrhovaním pozrela na domnelú žobráčku.

Starena sa vrhla oproti nej, signorina ale cúvla nazpät.

„Kto ste, čo tu chcete?“

„Julka moja, nuž či ma už nepoznáš?“ zvolala starenka bôľne trasúcim sa hlasom.

„Vy sa iste mýlite v osobe — ja vás neznám!“

„Ty nepoznáš svoju matku?! Ó, neodvracaj svoju tváričku! Vieš, ako som ňu ľúbila? Žiadna obeť nebola priťažká, aby som ti ju nebola vďačne priniesla! Ja učila som ňu prvé pieseňky, ja prvá pozorovala som nedostitný pôvab tvojho tancu; ja vychovala som ňu vlastným strádaním a ty ma neznáš?!“

„Ticho, ticho! Zdá sa mi, že blíži sa niekto; snáď je to gróf. Vzdialte sa, on vás nesmie tu vidieť, nesmie vedieť — —“

„Čo nesmie vedieť? Snáď to, že si ty moje dieťa? Prečo nie? Veď poctive vychovávala som ňu dotedy, kým neopustila si matku svoju.“

Signorina siahla do vrečka šiat, vytiahla toľku naplnenú peniazmi, sňala brillantami vykladanú náramnicu z okrúhleho ramena a podávala ju starene s chvatom v reči a v posunkoch:

„Tu, tu máte! len choďte už, vzdialte sa, on vás tu nesmie vidieť, on — —“

„Kto on? kto je to? Kto tiskne sa medzi mňa a moje dieťa? Kto berie mi jeho lásku? Nie, ja nechcem zlato, ja chcem lásku!“ dodala starena a odmietla dar.

Znovu a znovu pokúšala sa slečna o to, aby vnútila stareнке peniaze, no táto trvala na svojom mieste, až kým sa dvere znovu

neroztvorily a dnu nevnišiel sám gróf. Julietta zbladla a vrhla zlostný pohľad na ženu.

„Ah, ma chère! ktorá nepriateľská moc mi vás urvala?“

„Pomyslite si, mon ami!“ začala signorina, „tu táto úbohá žena hľadá svoju ztratenú dcéru, a iste pomätená náhodnou podobnosťou, mňa drží za svoje dieťa.“

„Prečo ju nedáte von odpratať? Načo že sú policajti?“ zpýtal sa môj pán a mrazivým pohľadom vysokopostaveného pána premeral úbohú matku. Táto viac chápala ako rozumela jeho a slečniným rečiam — náhle premenila výraz tváre a postava sa narovнала.

„Nie, mňa netreba vyháňať, pôjdem aj sama! Ale kľatba matkina nech sprevádza nevďačné dieťa po celý, dlhý život!“ zvolala s nevýslovným výrazom žiaľu, urazenej lásky a trpkého sklamaní a opustila sieň, šeptajúc:

„Ja zobrala som o lásku, ona mi dávala peniaze!“

Signorina omdlievala, Žanka a milospán odvedli ju do izby.“

Starý pinč chcel už urobiť svoju poznámku, no pretrhnul ho v tom starý klavír, ktorého struny žiaľno zahučaly:

„Kto to tu hovorí? kto ruší môj pokoj?“ zalkaly struny, duša to biedneho nástroja; „kto budí zo sna ťažkého? Zdalo sa mi, ach, že ešte mladý, v plnej sile napiatych strún života stál som v čistej izbe učiteľa. On pri mne učieval svoje deti prvé pieseňky; najmladšej dcéruške, roztomilej Mariške, často spieval: „Schöne Minka, ich muss scheiden!“ lebo táto pieseň bola vtedy veľmi v móde, tak ako teraz tie hudobné tláchaniny, ktoré každý uličník vo svojich nečistých ústach omáľ, tak že urážajú ucho každého poctivého umelca. Potom rástla Mariška, až vyrástla v krásnu, lepú pannu. I nezostala nepozorovaná. Prichádzali k nám mladí mužovia, ba aj istý mestský panák, a tento padol našej Mariške do očka. Keď prišiel, zachvela sa, keď odchádzal, zvesila hlávku ako smädný kvietok. Bol to pekný, strojný šuhaj, ale falošný až v hĺbku srdca, lebo jedného dna, keď Mariška odišla do kuchyne, zpýtal sa jej staršieho brata:

„Má tvoja sestra peniaze?“

A nemala jich; preto neprišiel viac panák, ale išiel do mesta a tam skoro dal sa sosobašiť s pätnásttisícovou pannenkou. Mariška vädla a plakala. Často po vykonanej práci zasadla si ku mne a začala tak smutno hrať, že i mnou to zachvelo ako utajený plač:

„Načo si to srdce, načo si mi dal, Bože?!“

Potom aj otec ju opustil, aby položil umdlenú hlavu na večný odpočinok. Brat už skorej odišiel do cudziny a tak sme zostali sami, ona so svojím žiaľom a ja s jej pieseňkou. Konečne aj jej struna života musela puknúť, lebo ju potom tiež odniesli zmeravenú...“

„Tragický koniec tragickej historky!“ zamiešal sa starý pinč a pokýval svojím švíkom; klavír ale, akoby v ňom odznievala dávna rozpomienka, ešte len opakoval:

„Načo si to srdce — —“

„Starý hlupák, netáraj do tohto sveta!“ Akoby si teraz niekto na svete srdce žiadal: dudky, brachu, dudky, to duša všetkého!“ dudral pinč.

Klobúky prisvedčily, klavír umlknul a mesiačik schoval sa za chmáry.

Albert.

Kresba od grófa *Lva N. Tolstého*.

I.

Päť bohatých a mladých ľudí prišlo o tretej hodine v noci veselíť sa na petrohradský bál.

Šampanského vypilo sa mnoho, väčšia časť pánov bola veľmi mladá, dievčatá boli krásne, fortepiano a husle neunavne hraly jednu polku za druhou, tance a šum neprestávaly; no bolo akosi nudno, nepohodlne, každému zdalo sa (ako to často býva), že je nie tak, akoby malo byť.

Niekoľko ráz usilovali sa veselými byť, no strojená veselosť je horšia od nudy.

Jeden z piatich mladých ľudí, najnespokojnejší so sebou, s ostatnými i s celým večerom, s odporným citom vstal, pohladal si čiapku a vyšiel s úmyslom, že po tichu ztratí sa.

V prednej nikoho nebolo, no v bočnej izbe, za dverami, počul dva hlasy, hádajúce sa. Mladý človek zastál a začal slúchať.

— Nie, tam sú hostia, hovoril ženský hlas.

— Pustte ma, prosím, ja nič! modlikal slabý mužský hlas.

— Ale nepustím bez dovoľenia panej, hovorila ženská: — kam chcete? ach, aký!...

Dvere otvorily sa a na prahu ukázala sa čudná mužská figura. Uvidiac hosťa, slúžka prestala sa spierať, a čudná figura, bojazlive pokloniac sa, kníšuc sa na sohnutých nohách, vošla do izby. Bol to stredného zrastu mužský, s úzkym sohnutým chrbtom a dlhými vlasmi. Mal krátky kabát a potrhané úzke nohavice nad chlpatými nečistenými čizmami. Skrútený na povrázok nákrčník visel z dlhého bieleho krku. Špinavá košela trčala z rukávov nad chudými rukami. No napriek neobyčajnej chudosti tela tvár jeho bola nežná, biela, áno svieži rumenec ihral mu na líci nad čiernou, riedkou bradou. Nečesané vlasy, vyhodené nahor, odkrývaly nevysoké a neobyčajne čisté čelo. Temné ustaté oči hľadely mätko, lichotive a spolu vážne. Jích výraz pútavo spľýval s výrazom sviežich, v kútikoch ohnutých pier, vykukávajúcich zpod riedkych fúzov.

Prejdúc niekoľko krokov, zastál, obrátil sa k mladému človeku a usmial sa. Usmial sa akoby s namáhaním; no keď úsmev ožiaril jeho tvár, mladý človek, — sám neznajúc, prečo — usmial sa tiež.